

ULKOASIAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2008 vp

Valtioneuvoston kirjelmä komission ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä CARIFORUM-valtioiden talouskumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta sekä sen tekemisestä (Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä CARIFORUM-valtioiden välinen talouskumppanuussopimus, EPA)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 16 päivänä kesäkuuta 2008 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän komission ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä CARIFORUM-valtioiden talouskumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta sekä sen tekemisestä (Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä CARIFORUM-valtioiden välinen talouskumppanuussopimus, EPA) (U 31/2008 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että ulkoasiainvaliokunnan on annettava asiasta lau-

suntonsa suurelle valiokunnalle. Ulkoasiainvaliokunta on myös perehtynyt suurelle valiokunnalle osoitettuun ulkoasiainministeriön jatkokirjelmään 1. UM 25.08.2008, joka on sisällytetty tämän lausunnon käsittelyyn.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lähetystöneuvos Pirjo Suomela-Chowdhury, kaupallinen sihteeri Kristiina Kauppinen ja lainsäädäntösihteeri Taru Kuosmanen, ulkoasiainministeriö.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden (jäljempänä AKT-valtiot) sekä Euroopan yhteisön (EY) ja sen jäsenvaltioiden välillä kesäkuussa 2000 allekirjoitettu kumppanuussopimus, nk. Cotonoun sopimus, tuli voimaan huhtikuussa 2003. Cotonoun sopimus on Euroopan Unionin (EU) ja AKT-valtioiden välisten suhteiden pe-

rusta. Sen päämääränä on EU:n ja AKT-valtioiden yhteistyön kehittäminen muun muassa AKT-valtioiden kestävä kehityksen, joustavan ja asteittaisen maailmantalouteen integroitumisen edistämiseksi sekä ennen kaikkea alueen köyhyyden vähentämiseksi.

Cotonoun sopimuksessa sovittiin AKT-maille edullisista mutta Maailman kauppajärjestön

(WTO) sopimusten vastaisista kauppajärjestelyistä, joille saatiin kuitenkin WTO:n poikkeuslupa vuoden 2007 loppuun saakka. Cotonoun sopimuksen mukaisesti EU:n ja AKT-valtioista muodostuvien alueiden tuli vuoteen 2008 mennessä neuvotella WTO-yhteensopivat talouskumppanuussopimukset (Economic Partnership Agreement, jäljempänä EPA-sopimus), joilla purettaisiin Cotonoun sopimuksen mukainen suosituimmuusasema ja jotka siten korvaisivat Cotonoun sopimuksen kauppaa käsittelevät osat. EPA-sopimukset koskisivat siis AKT-valtioiden ja EU:n välisen kaupan asteittaista vastavuoroista vapauttamista. Lisäksi niissä olisi kehitysyhteistyötä koskevia osia.

EU:n neuvosto hyväksyi 17.6.2002 komissiolle annetun mandaatin neuvotella EPA-sopimukset EY:n, sen jäsenvaltioiden sekä AKT-valtioiden välille. Sopimusneuvotteluja on sittemmin käyty läntisen Afrikan, Keski-Afrikan, itäisen ja eteläisen Afrikan (ESA), eteläisen Afrikan SADC-ryhmän, Tyynenmeren alueen sekä Karibian AKT-valtioiden foorumin (Forum of the Caribbean ACP States, jäljempänä CARIFORUM) kanssa.

EY:n ja sen jäsenvaltioiden sekä CARIFORUM-valtioiden välinen talouskumppanuussopimus (jäljempänä EPA-CARIFORUM-sopimus) on ensimmäinen EU:n ja AKT-valtioiden välille tehtävä täysimittainen EPA-sopimus.

CARIFORUM-ryhmään kuuluvat seuraavat Karibianmeren valtiot: Antigua ja Barbuda, Bahaman liittovaltio, Barbados, Belize, Dominican liittovaltio, Dominikaaninen tasavalta, Grenada, Guyanan tasavalta, Haiti, Jamaika, Saint Kitts ja Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent ja Grenadiinit, Surinamen tasavalta sekä Trinidadin ja Tobagon tasavalta. CARIFORUM-valtioista Haiti kuuluu YK:n määrittelemiä vähiten kehit-

tyneisiin maihin (Least Developed Countries, LDC).

CARIFORUM-valtioiden alueella asuu yhteensä noin 25 miljoonaa ihmistä. Alueellinen bruttokansantuote (BKT) on 81,4 miljardia dollaria ja keskimääräinen BKT/asukas 8 687 dollaria. Palvelut muodostavat 65 % alueen BKT:sta. CARIFORUM-valtiot ovat erittäin riippuvaisia ulkomaankaupasta. Yhdysvaltoihin suuntautuu alueen viennistä 55 % ja tuonnista 38 %. EU on toiseksi suurin kauppakumppani (11 % viennistä ja 6 % tuonnista). Alueen sisäinen kauppa (noin 6 % alueen kaupasta) on varsin kehittymätöntä. CARIFORUM-valtioiden talouksille on tyypillistä erittäin pienet paikalliset markkinat ja maantieteellinen eristyneisyys. Maita vaivaa haavoittuvuus luonnonkatastrofeille, ilmastomuutokselle ja merenpinnan nousulle.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto katsoo, että saavutettu neuvottelutulos vastaa EU:n neuvoston hyväksymiä neuvotteluohjeita. Komission ehdotus on siten valtioneuvoston käsityksen mukaan perusteltu. AKT-EY-yhteistyöllä on merkittävä sija EU:n ulkosuhteissa. Kehitys- ja kauppapolitiikan keskinäisen johdonmukaisuuden edistäminen on lisäksi yksi Suomen kehityspolitiikan painopisteistä. Valtioneuvosto näkee hallitun vastavuoroisen markkinoiden avaamisen sekä Karibian alueellisen integraation tärkeänä, mutta tunnustaa, että prosessi on haasteellinen. Valtioneuvosto korostaa, että EPA-CARIFORUM-sopimusta on pidettävä ensisijaisesti kehityssopimuksena. Sekä EY:n komission että jäsenvaltioiden on kannettava vastuu riittävän tuen takaamisessa, jotta CARIFORUM-valtioilla olisi mahdollisuus sopeutua sopimukseen ja ennen kaikkea hyödyntää sitä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ulkoasiainvaliokunta on todennut pitävänsä Cotonoun sopimusta Euroopan unionin kehitysyh-

teistyön yhtenä keskeisimpänä välineenä (UaVL 1/2006 vp). Valiokunta on todennut vuonna 2000 allekirjoitetun ja vuonna 2005 tarkistetun

sopimuksen periaatteiden vastaavan hyvin Suomen kehitysyhteistyön tavoitteita, muun muassa valiokunnan korostamaa köyhyyden vähentämistä.

EPA—CARIFORUM-sopimus on Cotonoun sopimuksen kauppaa käsittelevien osien tilalle tuleva perinteisistä vapaakauppasopimuksista poikkeava sopimus, jonka avulla EU toteuttaa WTO-yhteensopivaa kauppapolitiikkaa suhteessaan CARIFORUM-valtioihin. Euroopan komissio on neuvotellut EU:n puolesta sopimuksesta kaikkiaan kuuden maaryhmän kanssa vuonna 2002 annetun mandaatin mukaisesti. Neuvotellut CARIFORUM-valtioiden kanssa ovat edenneet talouskumppanuussopimuksen allekirjoittamisen ja väliaikaisen soveltamisen vaiheeseen.

Sopimuksella pyritään valiokunnan saaman selvityksen mukaan laajentamaan CARIFORUM-valtioiden markkinoita muuan muassa monipuolistamalla ja kasvattamalla paikallista tuotantoa, kehittämällä investointi-ilmapiiriä, vahvistamalla alueen kilpailukykyä sekä lisäämällä vientiä ja alueen sisäistä kauppaa. Tavoitteena on edistää alueen joustavaa ja asteittaista integroitumista maailmantalouteen, kuitenkin niin, että samalla tuetaan alueen valtioiden köyhyyden vähentämispyrkimyksiä.

Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan kehitysyhteistyöllä on EPA—CARIFORUM-sopimuksessa tärkeä rooli. Sopimuksessa korostetaan EU:n roolia riittävän tuen takaamisessa CARIFORUM-valtioille, jotta niillä olisi mahdollisuus sopeutua uusiin olosuhteisiin ja hyödyntää sopimusta täysimääräisesti. Euroopan kehitysrahaston merkitys sopimuksen toimeenpanon tukemisessa on keskeinen, vaikka varsinaisia määräyksiä kehitysyhteistyön tasosta tai ohjelmoinnista Euroopan kehitysrahaston tai jäsenmaiden kahdenvälisen kehitysyhteistyön osalta ei sopimuksessa kuitenkaan ole. Tältä osin sopimuksen keskeisimmät vaikutukset liittyvät sopimuksen myötä saatavaan oikeudelliseen varmuuteen.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa sopimuksen sisältävän lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä ja näin ollen edellyttävän perustuslain 94 ja 95 §:n mukaista eduskunnan hyväksyntää.

Lausunto

Lausuntonaan ulkoasiainvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Pertti Salolainen /kok
jäs. Eero Akaan-Penttilä /kok
Pekka Haavisto /vihr
Eero Heinäluoma /sd
Liisa Jaakonsaari /sd
Antti Kalliomäki /sd
Ilkka Kanerva /kok
Tanja Karpela /kesk

Kimmo Kiljunen /sd
Katri Komi /kesk
Annika Lapintie /vas
Aila Paloniemi /kesk
Pekka Ravi /kok
Ben Zyskowitz /kok
vjäs. Heikki A. Ollila /kok
Erkki Tuomioja /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Olli-Pekka Jalonen.